

BMP 1996: strenge winter, droogte, muizen en beukennootjes

■ Zoals de laatste jaren gebruikelijk presenteren we in het septembernummer van SOVON-Nieuws de eerste (voorlopige) BMP-resultaten van het voorbije jaar, in dit geval van 1996. De gegevens van 1996 worden vergeleken met die van 1995, waarbij een vergelijking wordt gemaakt tussen de vogelaantallen in proefvlakken die in beide jaren geïnventariseerd zijn. Deze werkwijze heeft beperkingen (te laat ingestuurde gegevens zijn nog niet gebruikt) maar geeft wel inzicht in grote veranderingen die van 1995 op 1996 optraden. Volledige verslaglegging vindt plaats in de BMP-jaarverslagen.

Naamgeving

Het jaar 1996 stond in het teken van flinke veranderingen in de SOVON-broedvogelprojecten. Het BMP is echter het minst veranderd. Het aloude BMP (sinds 1984) heet thans BMP Alle soorten (BMP A). Nieuwe BMP-onderdelen zijn BMP Stadvogels (BMP S), BMP Bijzondere soorten (BMP B) en BMP Roofvogels (BMP R). Gegevens van deze nieuwe BMP-onderdelen zijn nog niet toereikend voor indexberekeningen. Het onderdeel BMP Weide- en akkervogels (BMP W) loopt sedert begin jaren negentig en is betrokken in de berekeningen die hieronder gepresenteerd worden.

Vergelijking 1995-96

Van 336 plots zijn zowel gegevens over 1995 als 1996 ontvangen. Ze zijn redelijk verdeeld over het land en de landschapstypen (tabel 1). In vergelijking met vorige jaren zijn er, met uitzondering van het Waddengebied en Friesland, geen grote wijzigingen opgetreden. In het Waddengebied is, vooral dankzij acties in het kader van het Waddenproject en door medewerking van Staatsbosbeier, het aantal proefvlakken in natuurlijk terrein (duinen, kwelders, zandplaten) jaarlijks met 25-40 plots toegenomen. In Friesland maakte het Weidevogel Meetnet Friesland een welhaast vliegende start met ongeveer 20 plots in 1995

en bijna 40 in 1996. De nieuwe informatie uit deze voorheen onderbelichte gebieden is zeer welkom.

Het totale aantal in 1996 onderzochte proefvlakken BMP A en W ligt wat lager dan in 1995: 615 in 1995 en 550 in 1996. Maar zoals gebruikelijk zullen nog heel wat gegevens van 1996 alsnog binnendruppelen. Het is

overbodig te vermelden dat te late inlevering niet handig is, want het belemmert het trekken van juiste conclusies en geeft vaak achteraf aanleiding tot bijstelling van gepresenteerde cijfers.

De laatste vijf jaren is de groei er een beetje uit bij het BMP. Dat kan ook moeilijk anders, met zulke hoge jaarlijkse totalen van 550-650 proefvlakken! Tel daarbij op dat er in 1996 wel 180 nieuwe gebieden BMP B en S bijgekomen zijn. In vergelijking met andere Europese landen neemt het BMP een zeer riante positie in, zeker in het kleine Nederland. Groot-Brittannië bijvoorbeeld telt de laatste jaren ongeveer 350 plots, Denemarken 300 routes (met 20 punten per route), Zweden 50-70 plots en 70-100 routes (met 20 punten) en Duitsland 80 plots en 200 routes (met 20 punten). In Nederland is er naar verhouding wel veel verloop in de plots.

Tabel 1. Verdeling over de landschapstypen van de proefvlakken BMP A en W die zowel in 1995 als 1996 geïnventariseerd zijn.

	aantal
Bos en park	77
Agrarisch gebied	152
Natuurlijk terrein	130
Overig (stedelijk gebied e.d.)	7

Jonge Ransuil (H. Feenstra)

Het weer in 1996

Na acht jaren met zeer zachte tot normale winters is de winter van 1995/96 de boeken in gegaan als streng. Volgens de rekenwijze van IJnsen (vorstgetallen) schaarde de winter van 1995/96 zich juist achter die van 1978/79, maar was hij kouder dan de drie winters in 1985-87. Het kwam bijna tot een elfstedentocht (met ijstransplantaties) en de Waddenzee en het IJsselmeer veranderden in poollandschappen. Vogels die na de strenge winter terugkeerden troffen een verdroogd Nederland aan. Het tijdvak juli (1995) - april (1996) was in deze eeuw nog niet zo droog geweest. Deze droogte staat in schrilte tegenstelling tot de overdadige neerslag in de winters en voorjaren van 1994 en 1995, leidend tot overstromingen en evacuatie langs de grote rivieren.

De inventarisatieomstandigheden in het voorjaar van 1996 waren redelijk. Maart was koud, maar zonnig. Nachtvorst temperde veelal de ochtendzangpiek. April was zacht en zonnig, maar mei koel en somber. Juni begon (zeer) warm, maar eindigde koel en dit hield in juli aan.

Muizenstand

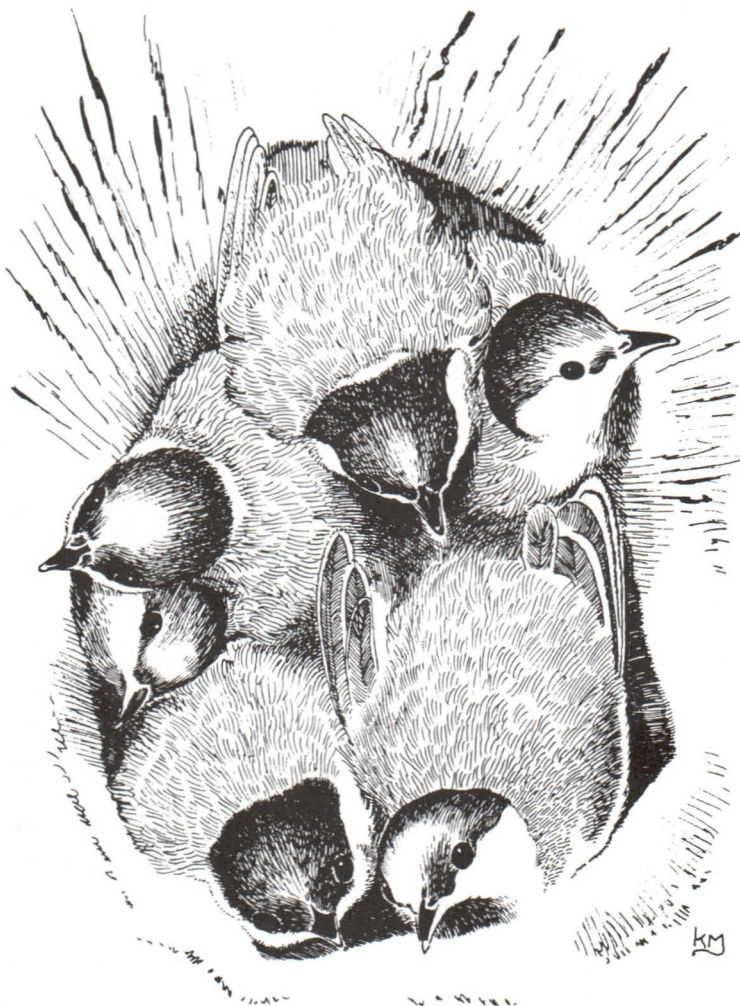
Na 1990 was het over het algemeen miserabel gesteld met de muizenstand. Eind 1995 zette de muizenstand echter flink aan en de strenge (maar niet bijzonder sneeuwrijke) winter 1995/96 deed daar weinig aan af. Kennelijk was er voldoende voedsel voor muizen. Veel muizenetende vogelsoorten reageerden prompt door vroeg in het voorjaar te broeden en grote legfels te produceren. Het aantal paren van Ransuil en Torenvalk zwol aan. Op muizen jagende vossen lieten zich ook niet onbetuigd; met soms merkwaardige capriolen wisten ze menige muis te verschalken. En het kon niet missen, wat later in het voorjaar kon je op veel plaatsen aan bosranden en in bosjes jonge Ransuilen horen piepen. Dat waren er zoveel dat het hier en daar herinneringen opriep aan de situatie in de vette jaren zeventig.

Het jaar 1996 was voor Torenvalk en Ransuil prima, want beide soorten staan in de BMP-top tien van stijgers ten opzichte van 1995 (de Torenvalk zelfs bovenaan met +67%). De Bosuil scoorde ook goed (+23%), terwijl de Buizerd het minder spectaculair deed (+6%). Waarschijnlijk is van deze soort wel een groter aandeel van de aanwezige paren tot broeden overgegaan dan het voorgaande jaar.

1996 leverde weliswaar veel Ransuilparen op, maar het venijn zat

hem misschien wel in de staart. In Drenthe werd geconstateerd dat veel piepende jonge Ransuilen waren verdwenen voordat ze goed en wel vliegvlug waren. Enkele malen bleek dat zij ten prooi waren gevallen aan in de schemering jagende Haviken! Ook menige jonge Buizerd kwam op deze manier aan z'n eind. Het zou dus best kunnen dat er in 1996, ondanks de goede stand weinig jongen groot zijn geworden. Eerste gegevens over 1997 lijken dit te bevestigen: de stand van de Torenvalk en Ransuil was in het algemeen laag. Dit zal mede in de hand gewerkt zijn door de (zeer) slechte muizenstand in 1997.

en in agrarisch gebied met 23-26%. Van de Boomklever werden in 1996 24% meer paren geteld dan in 1995; de soort lijkt af te stevenen op de hoogste index sinds 1984. Ook Pimpelmees (toename 24-34%) en Glanskop (+26%) deden het goed, hoewel deze soorten minder op beukennootjes aangewezen zijn dan Koolmees en Boomklever. In Engeland schoot het aantal Boomklevers in 1996 overigens om dezelfde reden als in Nederland omhoog (figuur 1), hetzelfde geldt voor Glanskop, Kool- en Pimpelmees. De toename van 26% van de Vlaamse Gaai in Engeland wordt in verband gebracht met

Koolmezen (Kees Mostert)

Beukennootjes

In het najaar van 1995 was de bosbodem vergeven van volle beukennootjes. Een goede oogst van beukennootjes biedt verschillende soorten standvogels goede perspectieven om levend en wel de winter door te komen, ook strenge winters (tenzij er langdurig een dik pak sneeuw ligt). Dat dit kan leiden tot een goede broedvogelstand in het aansluitende voorjaar bleek in 1996 bij Koolmees en Boomklever, beukennootjes-etters bij uitstek. De Koolmees nam in bos met 38% toe en in natuurlijk terrein

een goede eikeloogst. Of de 10-17% toename in Nederland dezelfde oorzaak heeft, is onbekend.

Strenge winter

Dat strenge winters desastreus kunnen uitwerken op de populatie van sommige standvogels en vooral watervogels, is bekend. Toch zijn er talrijke uitzonderingen op deze regel. Vogels die over voldoende voedsel beschikken, zoals in 1995/96 het geval was met muizeneters en liefhebbers van beukennootjes, weten de

Tabel 2. Overzicht territoria in BMP-plots onderzocht in 1995-96. Per landschapstype (Lt) worden de aantallen territoria in 1995 en 1996 gegeven. Het procentuele verschil tussen beide jaren staat in vet.

N = Natuurlijk terrein, A = Agrarisch gebied, B = Bos, T = alle landschapstypen.

	Lt	Terr 95	Terr 96	% +/-		Lt	Terr 95	Terr 96	% +/-		Lt	Terr 95	Terr 96	% +/-
Dodaars	N	94	83	-12	Grote Bonte Sp.	A	58	68	+17	Fluiter	B	66	51	-23
Fuut	T	272	238	-13	"	B	430	429	-0	Tjiftjaf	A	645	648	0
Knobbelzwaan	T	132	105	-20	"	N	120	107	-11	"	B	1072	990	-8
Nijlgans	T	83	78	-6	Kleine Bonte Spe	T	47	76	+62	"	N	872	797	-9
Bergeend	T	338	307	-9	Boomleeuwerik	N	85	78	-8	Fitis	A	522	508	-3
Krakeend	T	222	211	-5	Veldleeuwerik	A	844	760	-10	"	B	987	1003	+2
Wintertaling	N	139	82	-41	"	N	531	503	-5	"	N	3387	3040	-10
Wilde Eend	A	2067	1784	-14	Boerenwaluw	T	117	137	+17	Goudhaantje	B	237	273	+15
"	B	237	242	+2	Boompieper	B	144	204	+42	Gr. Vliegenv.	T	193	162	-16
"	N	1377	1073	-22	"	N	394	439	+11	B. Vliegenv.	T	120	117	-3
Zomertaling	T	66	50	-24	Graspieper	A	687	616	-10	Staatmees	B	141	159	+13
Slobeend	A	233	185	-21	"	N	931	870	-7	"	N	114	130	+14
"	N	161	86	-47	Gele Kwikstaart	A	667	788	+18	Glanskop	B	157	198	+26
Tafeleend	N	106	99	-7	Witte Kwikstaart	A	199	184	-8	Matkop	A	66	63	-5
Kuifeend	A	214	195	-9	"	N	110	104	-5	"	B	113	136	+20
"	N	328	309	-6	Winterkoning	A	692	441	-36	Kuifmees	B	102	141	+38
Br. Kiekendief	T	63	53	-16	"	B	1651	893	-46	Zwarte Mees	B	216	273	+26
Buizerd	T	100	106	+6	"	N	1431	567	-60	Pimpelmees	A	184	247	+34
Torenvalk	T	45	75	+67	Heggemus	A	326	315	-3	"	B	661	879	+33
Patrijs	T	102	106	+4	"	B	320	277	-13	"	N	322	400	+24
Kwartel	T	73	61	-16	"	N	843	870	+3	Koolmees	A	381	479	+26
Fazant	A	347	375	+8	Roodborst	A	231	213	-8	"	B	1129	1556	+38
"	B	72	89	+24	"	B	1601	1369	-14	"	N	581	714	+23
"	N	431	415	-4	"	N	394	280	-29	Boomklever	B	243	301	+24
Waterral	N	94	49	-48	Nachtegaal	B	74	46	-38	Boomkruiper	A	74	76	+3
Waterhoen	A	225	167	-26	"	N	521	548	+5	"	B	485	519	+7
"	N	209	169	-19	Blauwborst	N	227	277	+22	Wielewaal	T	54	67	+24
Meerkoet	A	979	737	-25	Gekr. Roodstaart	B	122	158	+30	Vlaamse Gaai	B	228	251	+10
"	N	986	717	-27	"	N	168	202	+20	"	N	133	156	+17
Scholekster	A	1076	1020	-5	Paapje	T	85	88	+4	Ekster	A	73	84	+15
"	N	1062	773	-27	Roodborsttapuit	N	192	210	+9	"	B	82	82	0
Kievit	A	2452	2509	+2	Tapuit	N	120	114	-5	"	N	272	266	-2
"	N	279	198	-29	Merel	A	713	751	+5	Kauw	A	111	100	-10
Watersnip	T	78	70	-10	"	B	1516	1415	-7	"	B	312	302	-3
Grutto	A	1767	1599	-10	"	N	750	721	-4	"	N	257	265	+3
Wulp	A	62	71	+15	Zanglijster	A	138	140	+1	Zwarte Kraai	A	216	221	+2
"	N	102	78	-24	"	B	480	458	-5	"	B	173	176	+3
Tureluur	A	638	666	+4	"	N	146	137	-6	"	N	239	226	-5
"	N	176	116	-34	Grote Lijster	B	81	64	-21	Spreeuw	A	278	274	-1
Holenduif	A	73	87	+19	Sprinkhaanz.	N	293	308	+5	"	B	359	383	+7
"	B	166	171	+3	Rietzanger	N	733	685	-7	"	N	218	153	-30
"	N	104	98	-6	Bosrietzanger	A	518	580	+12	Huisemus	T	694	654	-6
Houtduif	A	466	448	-4	"	N	563	733	+30	Ringmus	A	139	188	+35
"	B	686	742	+8	Kleine Karekiet	A	665	512	-23	"	N	56	83	+48
"	N	668	690	+3	"	N	2088	1920	-8	Vink	A	322	348	+8
Turkse Torte	T	89	84	-6	Spotvogel	T	153	146	-5	"	B	1525	1687	+11
Zomertortel	B	59	49	-17	Braamsluiper	T	252	282	+12	"	N	301	347	+15
"	N	89	88	-1	Grasmus	A	523	553	+6	Groenling	T	204	222	+9
Koekoek	A	71	61	-14	"	B	98	113	+15	Kneu	A	207	183	-12
"	B	61	48	-21	"	N	1268	1526	+20	"	N	476	429	-10
"	N	216	198	-8	Tuinfluiter	A	422	483	+14	Goudvink	T	92	108	+17
Bosuil	T	52	64	+23	"	B	461	500	+8	Appelvink	B	96	101	+5
Ransuil	T	45	62	+38	"	N	417	485	+16	Geelgors	A	150	174	+16
Groene Specht	B	45	45	0	Zwartkop	A	321	299	-7	"	B	67	69	+3
"	N	60	51	-15	"	B	818	717	-12	"	N	137	158	+15
Zwarte Specht	T	33	34	+3	"	N	340	294	-14	Rietgors	A	386	350	-9
										"	N	1022	935	-9

dans te ontspringen. Watervogels hebben het in dit opzicht moeilijker, want hen rest op zeker moment maar één mogelijkheid: wegtrekken op zoek naar voedsel en open water.

Het zijn dan ook vooral watervogels die van 1995 op 1996 een flinke aderlating ondergingen. Een forse afname (>10%) is vastgesteld bij Dodaars, Fuut, Knobbelzwaan, Wintertaling, Wilde Eend (excl. in bos), Water-

ral, Waterhoen en Meerkoet. Een wat minder grote afname (5%-10%) viel ten deel aan Nijlgans, Bergeend, Krakeend, Tafeleend en Kuifeend.

Bij Wintertaling, Bergeend, Krakeend, Tafeleend en andere genoemde

Veel Kwartelkoningen in 1997

Eén van verrassingen van het afgelopen broedseizoen was voor veel inventarisatiemedewerkers het opvallende aantal Kwartelkoningen dat in de loop van mei en juni op tal van plaatsen van zich liet horen. Verschillende malen werd naar SOVON gebeld met een opmerking in de trant van "er zitten hier Kwartelkoningen, is dat normaal?". Geen vreemde reactie, want op veel plaatsen in Nederland worden al tijdenlang geen Kwartelkoningen meer gehoord. In de afgelopen jaren telde Nederland zelfs niet meer dan 60 territoria, een fractie van wat het ooit geweest is. Zelfs in de akkerbouwgebieden van het Oldambt in Oost-Groningen, waar halverwege de jaren tachtig nog 170 territoria werden vastgesteld, bleef het de laatste jaren in veel nachten akelig stil. Het broedseizoen van 1997 brengt daar voorlopig verandering in.

Kwartelkoning (Roelf Hovinga)

Op grond van tot nu toe binnengekomen meldingen en rondzingende verhalen in de regio, zijn er op dit moment al 185 territoria bekend. Het werkelijke aantal ligt vermoedelijk nog hoger, omdat van een aantal potentieel geschikte gebieden nog informatie ontbreekt. Evenals in de jaren tachtig, werden de meeste territoria gevonden in het Oldambt (95). Eénmaal werden hier gedurende één nachtelijke inventarisatieronde zelfs 40 vogels gehoord. Een groot deel van de overige territoria bevond zich in Noord-Drenthe en in de uiterwaarden van de Grote Rivieren (vooral IJssel en Nederrijn), gebieden waar Kwartelkoningen ook in eerdere jaren geregeld zijn gehoord. Er werden echter ook de nodige vogels gehoord op ongebruikelijke plaatsen, zoals het Witte Veen in Twente. Afgezien van het Oldambt, waar de meeste territoria werden vastgesteld in luzerne en winter-tarwe, zaten vrijwel alle Kwartelkoningen in graslandgebieden, vaak reservaten en andere terreinen met een speciaal beheer. Niettemin kwamen er ook uit dat soort gebieden meldingen binnen van uitgemaide vogels. Afspraken over maaidata kunnen voor Kwartelkoningen soms letterlijk *deadlines* worden.

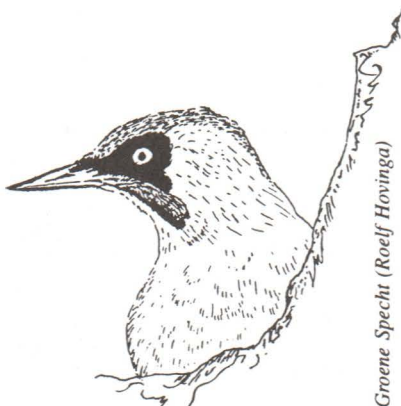
Niet alleen in Nederland, ook in Duitsland werden dit jaar plaatselijk (Emsland, Elbe, Niederrhein) veel Kwartelkoningen gehoord. Het lijkt er dus op dat de zomer van 1997 meer vogels naar West-Europa heeft gebracht dan gebruikelijk. Speculaties over de redenen daarvoor zijn er volop (oostenwinden in mei en juni, droogte in Polen), maar Kwartelkoningen blijven stiekeme en ongrijpbare beesten die zich niet zomaar laten vangen met enkel en alleen suggestieve ideeën. Pas als ook uit andere landen gedetailleerde gegevens beschikbaar komen, zal het wellicht lukken enig zicht te krijgen over wat er dit seizoen aan de hand was. In ieder geval loont het de moeite voor Nederland een zo volledig mogelijk overzicht samen te stellen. Indien er lezers zijn die nog informatie hebben over Kwartelkoningen in 1997 (of eventueel eerdere jaren), en die niet via één van de broedvogelprojecten aan SOVON doorgeven, dan wordt een briefje naar het SOVON kantoor (met vermelding van data, nauwkeurige plaatsomschrijving en eventueel terreintype) op prijs gesteld (t.a.v. Arend van Dijk).

Kees Koffijberg

soorten is het overigens de vraag of de afname puur en alleen met de winterse koude te maken heeft. Een deel van de Nederlandse broedpopulatie van deze soorten verkast immers in de winter naar zuidelijke of westelijke, veelal vorstvrije regionen. Er is dus meer aan de hand, hetgeen ook blijkt uit de sterke afname bij Zomertaling (-24%) en Slobeend (-21% tot -47%), die ver weg in Afrika en rond de Middellandse Zee overwinteren. Men mag aannemen dat ook de droogte in Nederland deze soorten parten gespeeld heeft. Watervogels kunnen dus te leiden hebben gehad van zowel de strenge winter als van droogte.

Een afname in verband met wintersterfte is ook geconstateerd bij de notoir wintergevoelige standvogels Groene Specht (-15% in natuurlijk terrein) en Winterkoning (36-60% afname in alle landschapstypen, figuur 2). De soms forse afname bij de deeltrekkers Scholekster (5-27% in agrarisch gebied en natuurlijk terrein), Heggemus (bos), Roodborst (8-29% afname in alle landschapstypen),

Grote Lijster (21%), Kauw (3-10% in bos en agrarisch gebied), Spreeuw (30% in natuurlijk terrein) en Rietgors (9%) zal voor een deel ook te maken hebben met winterinvloeden. Andere soorten standvogels en deeltrekkers laten een geringe afname, stabilisatie of juist (sterke) toename zien. Sommige van deze soorten vertonen bovendien verschillende aantalsontwikkelingen per landschapstype. Hieruit blijkt maar weer: strenge winters scheren niet alle vogels over dezelfde kam.

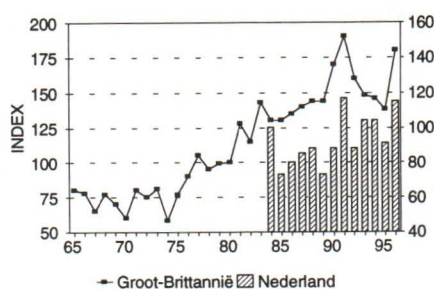

Groene Specht (Roelf Hovinga)

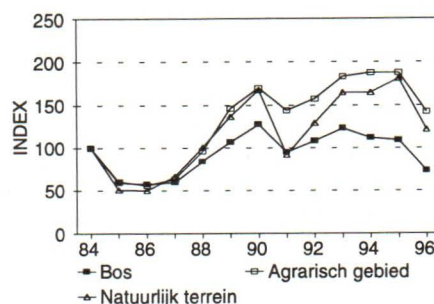
Droogte

Zoals hierboven aangestipt, heeft de droogte in het voorjaar van 1996 slecht uitgedaagd voor verscheidene watervogelsoorten. Door de geringe neerslag waren allerlei waterrijke gebieden in 1996 geheel of gedeeltelijk verdroogd en daardoor minder aantrekkelijk voor watervogels. Dit wordt extra geaccentueerd doordat 1995 juist zeer nat was.

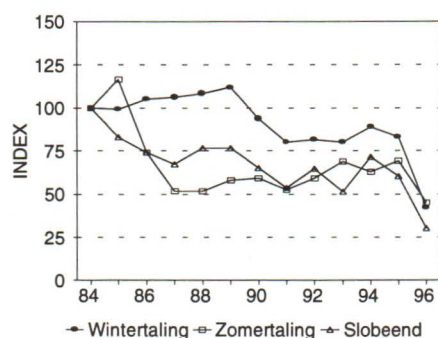
Na zo'n nat jaar met een hoge watervogelstand is er al bij een terugval naar 'normale' waarden sprake van afname, laat staan bij een terugval naar droge omstandigheden. Het is wel zeker dat ook de afname in natuurlijk terrein bij Kievit (29%), Watersnip (10%) en Tureluur (34%) te maken heeft met de droogte, want in agrarisch gebied gaven deze soorten geen krimp. Het lijkt erop dat het Nederlandse agrarische landschap tegenwoordig zo goed ontwaterd wordt, dat effecten van natte en droge jaren amper meer te meten zijn op de broedvogels.

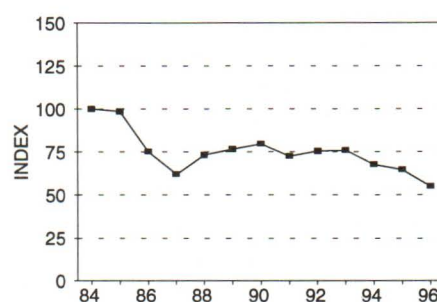
Figuur 1. In Nederland laat de Boomklever een toename zien, vooral in de randgebieden van de verspreiding in Noord- en West-Nederland en Noord-Brabant. De Nederlandse (nog relatief kortlopende) trend vertoont gelijkenis met de Britse. In beide landen waren 1991 en 1996 topjaren. Beide jaren werden voorafgegaan door een aan beukennoties rijke winter.

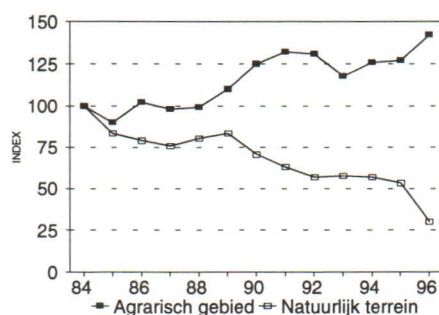
Figuur 2. Winterkoning, de klassieke soort om effecten van strenge winterkoude aan te geven. Eerst zien we een forse afname, gevolgd door herstel, na de strenge winters 1984/85, 1985/86 en 1986/87. Vervolgens treedt een terugval op na de koude februari-maand 1991. In 1996 volgt een nieuwe inzinking. De aantalsontwikkelingen in de verschillende landschapstypen komen goed overeen.

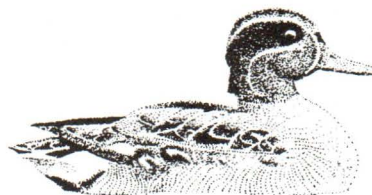
Figuur 3. De aantalsontwikkeling van Wintertaling, Slobeend (beide in natuurlijk terrein) en Zomertaling (alle landschapstypen gecombineerd) biedt een weinig rooskleurig beeld. In natte jaren, zoals 1988, 1989, 1994 en 1995 stagneert de afname, maar in andere (droge) jaren is er geen houden meer aan. De afname in 1996 is mogelijk wat overtrokken, hoewel voorlopige cijfers voor 1997 zich hierbij aansluiten.

Figuur 4. Met de Kneu gaat het in onze natuurgebieden langzaam bergafwaarts. Een niet direct te verklaren ontwikkeling, want landschappelijke factoren zoals verstruiking en verbossing van sommige natuurgebieden lijken op korte termijn eerder positief dan negatief, hoewel bij voortschrijdende verbossing de Kneu verdwijnt. Maar vrijwel zeker is er meer aan de hand, waarbij gedacht moet worden aan afnemende geschiktheid van het agrarisch gebied. Zeker buiten de broedtijd is de Kneu sterk aangewezen op zaden uit het cultuurland, zowel in Nederland (zomer, herfst) als in de overwinteringsgebieden in Frankrijk en in het Middellandse Zeegebied.

Figuur 5. De Wulp doet het in het boerenland aanmerkelijk beter dan in natuurlijk terrein (duinen, heide).

Wintertaling (Awie de Zwart)

Opmerkelijke toename

Enkele nog niet besproken soorten vertoonden een opvallende toename van 1995 op 1996, bijv. Kleine Bonte Specht (toename 62%), Gekraagde Roodstaart (20-30% in bos en natuurlijk terrein), Bosrietzanger (30% in natuurlijk terrein), Kuifmees (38%),

Zwarte Mees (26%), Wielewaal (24%), Ringmus (35% in agrarisch gebied) en Goudvink (17%). De Boerenzwaluw deed het redelijk, maar op de langere termijn is het nog steeds niet best met deze soort (index ver beneden uitgangspositie van 1984).

Bij sommige soorten sluit de toename in 1995-96 aan op de ontwikkeling in de voorbije periode. Dat is o.a. het geval bij Grasmus, Tuinfluiter (excl. bos), Vink en Geelgors.

Fazant (Ton den Hoed)

Opmerkelijke afname

Een opvallende afname trad op bij de Koekoek (afname 8-21% in alle landschapstypen). De terugval van 8-23% bij de Kleine Karekiet roept herinneringen op aan het jaar 1991, toen de stand met ongeveer 25% afnam (om in 1992 weer op het niveau van 1990 uit te komen). De Zwartkop deed het niet best in 1996. In sommige droge bosgebieden troffen pas aangekomen Zwartkoppen een nog karige begroeiing aan (struiken en bomen raakten laat in blad), en vertrokken ze weer na korte tijd. Vergeleken met de beginstand in 1984 staat de score echter nog flink positief. Fluiters waren in 1996 met een zaklampje te zoeken. Na het topjaar 1993 was de stand al in 1994-95 tot 'normale' proporties teruggebracht, maar in 1996 was met 23% afname sprake van een dieptepunt.

Bij veel soorten sluit de van 1995 op 1996 geconstateerde afname aan op een al jaren voortschrijdende afname. Wintertaling en Slobeend doen het slecht vanaf begin jaren negentig en met de Zomertaling gaat het al sinds 1985 bergafwaarts (figuur 3). Het Waterhoen veerde halverwege de jaren negentig wat op, maar in 1996

was het weer pet. De stand van de Veldleeuwerik neemt onverminderd fors af en dat geldt ook voor Graspieper (agraris gebied), Kneu (natuurlijk terrein, figuur 4) Spotvogel en Grauwe Vliegenvanger (beide in bos), Tapuit en Scholekster. Van de stand van de Zomertortel lijkt thans weinig meer over (index 50 of minder).

De populatie van de Patrijs bleef in 1995 en 1996 ongeveer gelijk. De strenge vorst had dus weinig invloed, wat niet wegneemt dat van de Patrijzenstand anno 1984 slechts de helft over is.

Wisselend beeld

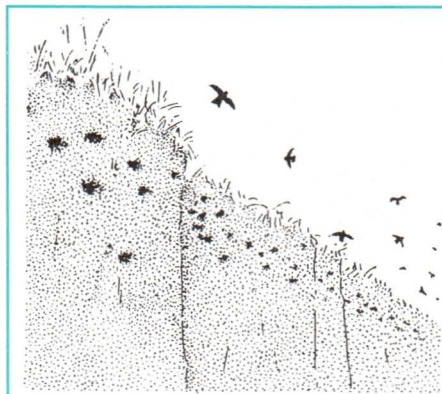
Bij sommige soorten verschilt de aantalsontwikkeling per landschapstype. De Wulp is van 1995 op 1996 in agraris gebied met 15% toegenomen en in natuurlijk terrein met 24% afgenomen. Deze ontwikkeling is al lang aan de gang (figuur 5) en het lijkt erop dat de heide en de duinen (misschien niet de Waddeneilanden) het binnen afzienbare tijd vrijwel zonder Wulpen zullen moeten stellen. De Grote Bonte Specht nam in agraris gebied toe, in natuurlijk terrein af en bleef in bos op hetzelfde niveau. De Spreeuw kel-

derde in natuurlijk terrein met 30%, bleef in agraris gebied ongeveer gelijk terwijl in bos een lichte toename werd vastgesteld. Wat betreft natuurlijk terrein sluit dit aan op de trend van de afgelopen jaren, maar in bos niet, want ook daar is al jaren sprake van afname. Bij de Fazant is toename geconstateerd in agraris gebied en vooral in bos, maar enige afname in natuurlijk terrein.

Slot

De honderden BMP-ers hebben ook in 1996 weer aangetoond hoe belangrijk het is telwerk met een lange adem uit te voeren en te continueren. Het BMP is inmiddels al zo'n vanzelfsprekendheid, dat bij deze en gene de neiging bestaat er na zoveel jaren de brui aan te geven. Weet wel wat je loslaat, want ook in de komende jaren blijft ieders bijdrage van groot belang en het project heeft elk jaar geheid de nodige verrassingen in petto. Je zult bijv. maar net je plotje aan de wilgen gehangen hebben en er komt weer een strenge/zachte/droge/natte enz. winter...

Arend van Dijk

Aanvulling kolonievogels België

In het SOVON-Nieuws maartnummer van dit jaar hebben we kolonievogelaantallen overgenomen van onze zustervereniging Vlavigo. We hadden beter *Kolonievogels in Vlaanderen geteld* boven het stukje kunnen zetten, zoals een vriendelijk briefje uit België suggereerde, want daar hadden de cijfers betrekking op.

Hetzelfde briefje geeft ons aanvullende getallen voor Wallonië. Er werden in 1994 in Wallonië 101 nesten van Aalscholvers, 15-40 nesten van Stormmeeuwen, 2000 Oovertswaluw nesten en 9000 Roekennesten geteld. Het gaat de Roeken in Wallonië blijkbaar goed, want in 1996 was het aantal getelde nesten al opgelopen tot 10.911 (med. P. Herroelen).

Oovertswaluwen (Awie de Zwart)